

rekedett, hogy hiányait ruházza föl névvel. A paródiabeli hangzatos (bár voltaképpen semmitmondó) *trouvaill*-hoz képest kissé szürkének ható *Közel, távol* pontosan azt nyújtja, amit ígér. Véletlen-e, hogy a negyvenegy éves pálya (ekkorra időközt ölel föl a kötet) legelején az „Emberrek, közlelől látlak benneteket...” kezdetű versben bánat, baj kísérte, hőségben, hidegben élő alakokról ír Serfőző? Azokról, akiket vasba öntött, járomba fogott gépek, állatok követnek. „Este port ráztok ki a ruhából” – folytatja az obligát költeményt – „valahonnan a gyerekek is megjönnek. / Az ereszeknél lányokat csábítanak, / piros csillagba felöltöznek” (*Közlelől*). Az idézett mű ikerdarabja az ugyancsak tizenkét sornyi (gyakran szabja magára Serfőző ezt a terjedelmet). *Közel, távol*. E szikárságtól súlyos költészet itt végképp elhagyja a szavak piperéit, s az iméntiekhez mérten évtizedeket öregedve keservesen visszhangzik a testvértémára: „csak kudarcunk látni: / kihalt kátyút mindenféle, / s fákat közlel, távol: / mennyi veszett fejsze nyele!”

Nem Serfőző az egyetlen költő, aki a vérig keserített reménytelenség nyersanyagából gyúrja a verset (ráadásul, mint könyve egy-egy ritka lapján látszik: élénk színű hangulatok is el-elkapják), de nála a mély meghasonlásnak megvan a szociográfiái hitele. Az ő pesszimizmusa nem elvi reménytelenség, hanem érzékszervek által gyűjtött tapasztalat.

Ez a minden megélt élményre közlelől kíváncsi szemlélet – talán, hogy a csüggedés művészileg meg ne törje – egy idő után nézőpontot vált. „Elhagy mindegyik szerelem” – írja. Majd: „mára nem említődnek már / a tájainkon még itt párolog / közlelői idők sem”. A hűség azonban nem alkuszik. A hátrébb tolt érzelmek a mélyülő gondolatiságnak adják át a helyüket, a csontosabb stílus a tárgyilagosság tipikus jele. De a formai puritánságon át most is ugyanarra kultúrára (egy közösség tűnő kultúrájára, szokásaira) sóhajt vissza a költő. Egyre felségebben és egyre ésszerűbben. Ám az éres túlloldalán sem tagadja meg egykori önmagát. Ahány szép szót eldob, annival gazdagabb a hűsége. A könyv záró verséül választott *Szegődöm* is inkább új kezdet, mint búcsú. Lehet, hogy az övéihez makacsul ragaszkodó Serfőző egyszenvédélyű ember, de lám: annak teljes.

KELEMEN LAJOS

(*Püski Írók Alapítvány – Széphalom Könyvműhely, Budapest, 2003, 214 oldal, 1800 Ft*)

NYILAS ATILLA:

De én

Nyilas Atilla második kötetét, a *Holtjáték*ot ismerve gyanítható volt, hogy valami annál is erősebb gyűjte-

ménnyel jelentkezik. Hogy ez mikorra várható, azt ugyan nem lehetett gyanítani (gyanakodtam is), mindenesetre legutóbbi könyve, a *De én* már kétségtávol erre a várakozásra felelt és felel.

Nos, az antré – „Ha el is mondtak már minden mondhatót, / és ha minden lehető módon elmondták már, / én akkor sem mondtam még semmit” – valódi telitalálat. Előkészít, fölüt, finom illesztésekkel vezet föl a kötet egyik alaptengelyét jelentő *Rekviem* ciklust, amely a mágnesek egyhangúságával húzza magához a szomorú tényről, az apa elvesztéséről szóló szövegeket. Ám a gyász előtt Nyilas megmutatja, elméséli, milyen volt együtt: „A kajakozást, / búvárkodást, / apák tengerész / rangjait [...] A tollaslabdapályát, / hol a csaták mindig / szűrületbe vesztek”. Hogy ez miért fontos? Mert ugyanez a hang szólal meg a családi tragédia kapcsán is. Nincs szó közhelyes, hatásvadász gyászversekről, bölcsen mellőzi a lélektani, s más egyéb okoskodást is. Tiszta, érthető mondatokban mondja el – rögtön a nyitó írásban –, hogy „Apa rákos és még nem tudja, / mert hazudunk neki, / vagy magának hazudik és el is hiszi”, majd egy külön sorban hozzát teszi: „vagy én nem tudom, hogy már tudja”. És bár a *Rekviem* gyászverseket sejtet, erről a szó legszorosabb értelmében talán szó sincs. Az édesapa eltávozott, ám olyan súlyú-hitelű szellemi-

érzelmi tartalékot hagyott maga után, amely ezekben a szövegekben újra lélegezni engedi őt. Ott, a kórházban valaki végleg itt hagyott minket, de a költő fiúnak köszönhetően megtudjuk, hogy „apának fekete garbója volt, / fehér Levis farmerja volt”, hogy „a Tisza volt apa folyója [...] Nógrád volt apa végvára”, hogy „apa szerelme anya volt”, s hogy „fő erénye a türelem volt”.

A *Jelenések* tizenkét darabja, amely a *De én* talán legmarkánsabb ciklusa, hasonló gondolati-érzelmi pályán kering, ám, mint azt Kemény István írja a fülszövegben, „többek, mint jelenetek – valóban jelenések: közönséges pillanatok, amikben a szeretett halott egyszer csak, közönségesen – megint itt van. [...] Tényleg itt.” S valóban. Különböző helyszíneken – az erkélyen tartott rituális diótörésnél vagy a Batthyány téren veszteglő 60-as buszból kitekintve – jelenik meg újra az édesapa. A szövegekre jellemző, hogy a jelenések abszolúte hétköznapi jeleneteink során történnek meg. Az apa a szomszéd toronyház felől érkezik, bajszosan, mint egy régi fotón, s a fiú nem patetizál, nem rohan önpusztításba, hanem felnőtt férfiként sommáz. Itt, a ciklus hatodik darabjában így: „Mondom, ennyi: / ott vagy, nyugtázom, jövök be, ott vagy.” Azt hiszem, s talán joggal, Nyilas Atillának az ilyenféle tiszta, egyenes beszéd a legnagyobb erénye.

A záró ciklus a *Turgenyev* címet viseli, s első olvasatra kissé terjedel-

mesnek tűnhet, nagyobb figyelemmel azonban világossá lesz: ez is költőnk. Olyan montázsokat állított ebben össze – Turgenyev, Lermontov, Gogol műveiből –, melyekben teljes vértetében szólalhat meg. Ugyanakkor finom költői játék is, hiszen a szerzőre – a *De én* megelőző lapjait olvasva legalábbis – kevésbé jellemzőek az olyan sorok, mint a *Kozák Lear* nyitánya („Télen-nyáron zöld posztóból készült kaftánt viselt, cserkeszszij / fogta át derekát, lábán zsírozott csizma; lassan és nehezen / lélegzett, mint a bika”).

A könyvet tíz vers zárja. Olyan „emlékező” írások ezek, melyek abban az értelemben, hogy asszociációra biztatnak, megoldóképletként is működhettek. A kóda tán legszebbikében, a *Szédület*ben például a következőképpen: „Nagy Csillával gurultunk le a dombról, / ő megmutatta, és én csináltam, / feküdtünk hanyatt a Gellért-hegy oldalában / – jó a szegények körhintája”. Igen, tesszem hozzá, s jó arra is emlékezni, hogy mindenkinek van egy Nagy Csillája.

S amint azt Nyilas Atilla „sugallja”, szerencsére ez fordítva is igaz, hiszen valakinek – hál’ Istennek – mi is azok vagyunk. Mert ez az egész így működik. És ettől.

DUKAY NAGY ÁDÁM

(*Parnasszus, Budapest, 2003, 100 oldal, 980 Ft*)

SZENTJÁNOSI CSABA:

Vers a versben

Szentjánosi Csaba *Vers a versben* című kötetének borítóján ablak, melyen kitekintve Caspar David Friedrich vándorát láthatjuk a felhők tengere fölött, amint a meseszerű tájat fürkészi. Háttal áll, botjára támaszkodva. Szemlélődik, figyel; mintha arra várna, hogy utolérjük, s így nekünk is elmondhassa a mindenség csak általa kikémlelhető titkait. Azt, amit csak ő tud. Erre a nagy feladatra vállalkozik a kötet szerzője is, hogy egyéni életszemléletét, mentalitását feltárja a bizalmával megajándékozott olvasó előtt. „Órád mellé időmet leteszem” – ez nyílt felhívás, hogy megvizsgáljuk, mit szeretne adni. Szentjánosi nem mesterkélten, nem öncélúan, és nem is túlköltve használja a nyelv eszközeit arra, hogy megossza velünk világát; számos esetben pont ez az ösztönösség, a vers „csak úgy” megszületése teszi emberközelivé írásait. Az alkotást nem mint önmagáért való dolgot, hanem mint játékot éli meg. Játékot, ami néha bizony vérre megy.

Világa semmiképpen sem hétköznapi. A szerző messzire nyúl vissza: az ismeret szigetei közt uralkodó hatalmas tereket fantáziájával és szelíd racionalizálásával elfogadhatóvá, érthetővé tevő gyermeki lé-